

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1929 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bokföringslag dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 12 mars 1929 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 189, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Bokföringslag

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Bokföringsskyldighet enligt denna lag åligger aktiebolag, bolag, som blivit infört i handelsregistret, samt, där annat ej följer av 2 §, en var som yrkesmässigt driver någon av följande rörelser:

- 1) handel med varor, värdepapper eller annan lös egendom eller fastigheter,
- 2) tillverkning eller bearbetning av varor till avsalu eller på beställning,
- 3) reparationsverksamhet,
- 4) framställning eller överföring av elektrisk kraft till avsalu,
- 5) byggnadsverksamhet, utförande på beting av arbete å annans fastighet,
- 6) skeppsbyggeri eller varvsrörelse,
- 7) verksamhet för utvinnande eller tillgodogörande av mineral, stenkol, sten, kalksten, torv eller skogsprodukter,
- 8) tryckeri- eller förlagsrörelse,
- 9) apoteksrörelse,
- 10) hotell- eller pensionatrörelse, till vars utövande fordras tillstånd av myndighet,
- 11) kafé- eller värdshusrörelse,
- 12) teater-, varieté-, cirkus-, biograf- eller därmed jämförlig rörelse eller filminspelning,
- 13) järnvägsdrift, rederirörelse eller kanaldrift,
- 14) annan verksamhet för befordran mot avgift av personer, gods eller meddelanden,

- 15) fartygskommission, spedition, bärgning eller magasinering,
- 16) mäklerirörelse, handels- eller befraktningsagentur,
- 17) bank- eller försäkringsrörelse,
- 18) pantlånerörelse eller annan lånerörelse,
- 19) verksamhet såsom advokat eller patentombud, inkasseringsrörelse,
- 20) badhus- eller tvättinrättningsrörelse.

2 §.

Med utövande av rörelse följer icke bokföringsskyldighet i nedan angivna fall:

1) om någon idkar handel med varor genom kringföring eller från salustånd eller på annat liknande sätt och därvid vanligen icke biträdes av flera än make och barn under sexton år eller en annan person;

2) om rörelse, som i 1 § 2), 3), 5), 6), 7), 8), 11), 14) eller 20) sägs, vanligen drives utan biträde av flera än make och barn under sexton år samt två andra personer;

3) om någon idkar rederirörelse endast med eget, av honom själv fört fartyg; eller

4) om rörelse drives såsom binäring till jordbruk allenast för utnyttjande av fastighetens alster eller naturtillgångar.

Staten och kommun äro icke underkastade bokföringsskyldighet enligt denna lag.

3 §.

Bokföringen skall ske i överensstämmelse med allmänna bokföringsgrunder och med iakttagande av god köpmannased.

4 §.

Genom bokföringen skall lämnas redovisning ej mindre för rörelsens gång än även för den bokföringsskyldiges ekonomiska ställning vid rörelsens början och vid utgången av varje räkenskapsår.

Till fullgörande härav skall den bokföringsskyldige dels över rörelsens gång föra dagbok och de övriga handelsböcker, vilka med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet erfordras i den löpande bokföringen, dels ock över sin ekonomiska ställning upprätta och i inventariebok införa inventarium och balansräkning.

Inventarium och balansräkning, som avse ställningen vid räkenskapsårs utgång, skola, där ej Konungen för visst slag av rörelse annat medgiver, vara införda i inventarieboken inom tre och en halv månader därefter.

5 §.

Handelsbok skall, där den icke består av betryggande lösblads- eller kortsystem, vara bunden och hava sidorna eller uppslagen numrerade i löpande sifferföljd. Dagbok må bestå av en eller flera böcker. Dagbok och inventariebok må icke utgöras av lösblads- eller kortsystem.

Införing skall göras med bläck, skrivmaskin eller på annat varaktigt sätt. Tomma mellanrum må ej lämnas, där enligt gängse bokföringsregler införingar skola göras i löpande följd. Radering får ej förekomma, ej heller får något av innehållet genom överstrykning eller annorledes göras oläsligt. Göres ändring i eller tillägg till införing, skall tillika riktigheten därav vitsordas och dagen för åtgärden utsättas. Ur bunden handelsbok må blad icke borttagas.

6 §.

I dagboken skola affärshändelserna införas dagligen post för post. Affärshändelser under dagen av likartad beskaffenhet må dock införas i en post. I ty fall skola, där fråga ej är om influtna belopp vid kontantförsäljning, de i posten ingående affärshändelserna vara antecknade i särskild för ändamålet upprättad bilaga, som må bestå av betryggande löblads- eller kortsystem. Där rörelsens art och omfång det påkallar, må med införandet av gemensam post anstå till nästa söckendag.

Vid den löpande bokföringen skall i övrigt särskilt iakttagas, att upplysning på klart och överskådligt sätt lämnas om de fordringar och skulder, som i rörelsen uppkommit, därvid borgenärernas och gäldenärernas namn samt storleken av en vars fordran eller skuld skola angivas, om omkostnaderna för rörelsen, om vad den bokföringsskyldige i penningar eller eljest i rörelsen insatt eller därur uttagit, om de växlar, som med rörelsen hava samband, samt om de borgens- och övriga ansvarsförbindelser för annan, vilka den bokföringsskyldige i och för rörelsen ingått.

7 §.

Inventariet skall upptaga den bokföringsskyldiges samtliga tillgångar i fastigheter, varulager, övriga lösören, fordringar, värdepapper, kontanta penningar och annat ävensom hans samtliga skulder, evad tillgångarna och skulderna ingå i rörelsen eller ej. De skola specificeras och för varje post skall värde därå utsättas. Lösören, som icke ingå i rörelsen, må dock upptagas i en post. Jämväl i övrigt må i en post sammanföras sinsemellan likartade tillgångar eller skulder, så framt de äro med åsatta värden överskådligt införda i handelsbok eller bilaga och hänvisning göres till boken eller bilagan. Tillgångar och skulder skola var för sig sammanräknas och skillnaden mellan slutsummorna utsättas.

Inom linjen skola angivas dels samtliga borgens- och övriga ansvarsförbindelser för annan, vilka den bokföringsskyldige iklätt sig, i den mån de icke upptagits bland skulderna, dels ock samtliga av den bokföringsskyldige ställda panter, evad förbindelserna eller panterna äga samband med rörelsen eller icke.

Bolag, som blivit infört i handelsregistret, skall inom linjen angiva beloppet av bolagets fordran hos bolagsman.

8 §.

Balansräkningen skall utgöra ett översiktligt sammandrag av inventariet. Den skall vara uppställd i lämpliga huvudposter och jämväl avse i inventariet inom linjen lämnade uppgifter.

9 §.

Vid upprättande av inventarium och balansräkning skall vidare iakttagas:

1) Den bokföringsskyldiges tillgångar må ej upptagas över sina verkliga värden.

2) Tillgångar, avsedda till stadigvarande bruk för den bokföringsskyldige, må dock upptagas till det belopp, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått, ehuru verkliga värdet är lägre än detta belopp. I ty fall skall dock därå årligen avskrivas det belopp, som motsvarar tillgångarnas av ålder och nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak uppkomna värdeminskning. I stället för sådan avskrivning må motsvarande belopp kunna uppföras bland skulderna å särskilt värdeminskningsskonto. Sådant konto må ej minskas annorledes än genom en minskningen motsvarande avskrivning å ifrågavarande tillgångar.

Upptagas tillgångar, som här avses, vid slutet av det räkenskapsår, varunder de anskaffats eller tillverkats, till högre belopp än det, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått, eller åsättes dylika tillgångar högre värde än i närmast föregående balansräkning, skall i balansräkningen angivas med vilket belopp höjning skett.

3) Osäkra fordringar skola upptagas endast till de belopp, varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke uppföras såsom tillgång.

10 §.

Inventariet och balansräkningen skola av den bokföringsskyldige med hans underskrift bestyrkas. Äro flera delägare obegränsat ansvariga för registrerat bolags förbindelser, skola inventariet och balansräkningen av dem alla underskrivas.

11 §.

Räkenskapsår må icke överstiga tolv månader. Vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår må det dock utsträckas att omfatta högst aderton månader.

12 §.

Ankommande brev, räkningar och övriga handlingar, som hava betydelse för rörelsen, skola förvaras i ordnat skick.

Handlingar, som i rörelsen avsändas, skola kopieras. Kopiorna skola likaledes i ordnat skick förvaras.

13 §.

Handelsbok med bilagor ävensom handling och kopia, varom i näst föregående paragraf sägs, skola förvaras under tio år, räknade från utgången av det räkenskapsår, varunder sista inskrivningen eller anteckningen gjordes eller handlingen eller kopian tillkom.

14 §.

Vad i denna lag är stadgat äger ej tillämpning i den mån avvikande bestämmelser gälla enligt annan lag eller författning.

15 §.

Befinnes bokföringsskyldig, som kommit i konkurs eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling utan konkurs, icke hava fullgjort vad i denna lag stadgas, är han underkastad ansvar enligt 23 kap. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1930, då 1—11 samt 19 §§ i förordningen den 4 maj 1855 (nr 66) angående handelsböcker och handelsräkningar skola upphöra att gälla. Där i lag eller författning förekommer hänvisning till nämnda förordning, skall, såvitt angår sagda paragrafer, denna lag i stället tillämpas.

Den, som jämlikt äldre lag är skyldig att föra handelsböcker, må, där räkenskapsåret börjat löpa före nya lagens ikraftträdande, intill räkenskapsårets slut fullgöra sin skyldighet i överensstämmelse med den äldre lagen.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Nygren* väckt motion, nr 416, i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen; och får utskottet i fråga om vad motionären anfört till stöd för sin hemställan hänvisa till motionen.

Frågan om revision av nu gällande bestämmelser angående handelsbokföring, innefattade i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, har länge stått på dagordningen. Redan i skrivelse den 4 mars 1903, nr 20, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, i vad mån gällande bestämmelser angående skyldighet att föra handelsböcker kunde erfordra utvidgning eller förtydligande, samt för riksdagen framlägga förslag till de lagbestämmelser, vartill förhållandena kunde anses föranleda. Sedan kommerskollegium i utlåtande över denna framställning understrukit behovet av revision samt därvid framhållit, att förordningens bestämmelser i allmänhet och sålunda även angående bokföringens beskaffenhet vore i behov av omprövning, tillkallades den 17 september 1912 särskilda sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning i ämnet. De sakkunniga avgåvo den 29 januari 1916 betänkande med därvid fogade lagförslag, varefter yttranden infordrades från åtskilliga myndigheter och organisationer inom näringslivet. På grundval av de sakkunnigas förslag och med ledning av de inkomna yttrandena utarbetades inom justitiedepartementet utkast till lagar i ämnet. Över dessa inhämtades yttranden från kommerskollegium, handelskamrarna i riket, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund,

Förslagens tillkommet.

Sveriges hantverksorganisation, Sveriges advokatsamfund och svenska revisors-samfundet. Inom departementet ägde därjämte överläggning rum med profes-sorn i handelsteknik vid handelshögskolan i Stockholm O. Sillén ävensom med särskilt tillkallade sakkunniga: ordföranden i styrelsens för Sveriges hantverks-organisation verkställande utskott f. d. vice konsuln C. J. F. Ljunggren, direk-tören i Sveriges allmänna lantbrukssällskap J. G. J:son Leufvén, direktören V. Strömberg såsom representant för Sveriges köpmannaförbund och sekreteraren i Stockholms handelskammare friherre W. G. Stiernstedt. Sedan förslagen här-efter ytterligare överarbetats och lagrådets yttrande inhämtats, utarbetades med ledning av de erinringar, som framställts vid lagrådets granskning, det för riks-dagen nu framlagda förslaget till bokföringslag.

*Förslagens
innehåll.*
Bokförings-
skyldighetens
omfattning.

Förslagens båda första paragrafer reglera bokföringsskyldighetens omfatt-ning. Under det att i 1 § bestämmes, vilka som skola vara underkastade bok-föringsskyldighet, uppställas i 2 § vissa undantag från de sålunda givna reg-lerna. I likhet med vad nu är fallet skola aktiebolag och i handelsregistret in-förda bolag under alla förhållanden vara bokföringsskyldiga. I övrigt bestäm-mes bokföringsskyldighetens omfattning genom uppräknig av de verksamhets-grenar, vilka, yrkesmässigt utövade, ansetts böra medföra bokföringsskyldighet. Härvid hava medtagits åtskilliga rörelser, som för närvarande icke medföra så-dan skyldighet, men vilkas inrangerande bland den bokföringsskyldiga närings-verksamheten ansetts vara av nutida förhållanden påkallat. Till följd av un-dantagsföreskrifterna i 2 § komma dock åtskilliga av de uppräknade rörelserna icke att medföra bokföringsskyldighet, med mindre rörelsen tagit en viss omfatt-ning. I fråga om stat och kommun är lagen icke tillämplig.

Först bland de uppräknade rörelserna har upptagits handel med varor, värde-papper eller annan lös egendom eller fastigheter. Yrkesmässig handelsrörelse är således enligt förslaget, i likhet med vad nu är fallet, förknippad med bok-föringsskyldighet. Men under det att 1855 års förordning gör undantag för dem, som utan biträde av andra än hustru och barn idka mångleri- eller an-nan sådan mindre handelsrörelse eller till försäljning bereda livsmedel, drycker eller andra varor, är enligt förslaget allenast den, som idkar handel med varor genom kringföring eller från salustånd eller på annat liknande sätt, befriad från bokföringsskyldighet, och detta endast under förutsättning att han därvid van-ligen icke biträdes av flera än make och barn under 16 år eller en annan person. I förslagens 1 § 2) stadgas, att tillverkning eller bearbetning av varor till avsalu eller på beställning skall medföra bokföringsskyldighet. Härmed avses icke blott den fabriksmässigt drivna rörelsen utan även hantverket, vilket således i motsats till vad nu är förhållandet kommer att bliva bokföringsskyldigt. Dock uppställer förslaget i fråga om dessa rörelser, liksom beträffande åtskilliga av de i övrigt uppräknade, det betydelsefulla undantaget, att om rörelsen icke dri-ves i större omfattning, än att antalet biträden, make och barn under 16 år oberäknade, vanligen icke utgöres av flera än två, rörelsen icke skall medföra bok-föringsskyldighet. Under 3) upptages reparationsverksamhet, under 4) fram-ställning eller överföring av elektrisk kraft till avsalu. Dessa rörelser äro nu icke förknippade med bokföringsskyldighet. Uttrycket under 5) byggnadsverk-

samhet, utförande på beting av arbete å annans fastighet har vidare omfattning än motsvarande uttryck i 1855 års förordning: de, som till sitt yrke gjort att på beting övertaga uppförande och bättrande av hus och byggnader. Skeppsbyggeri- och varvsrörelse, 6), lärer redan nu tillhöra de bokföringspliktiga rörelserna. Att verksamhet för utvinnande eller tillgodogörande av mineral, stenkol, sten, kalksten, torv eller skogsprodukter, vilken verksamhet upptagits under 7), skall medföra bokföringsskyldighet, torde i huvudsak innebära en nyhet. Enligt 1855 års förordning äro visserligen idkare av grövre eller finare smidesbruk och av verk för tackjärnsblåsning och järngjuteri bokföringsskyldiga, men idkare av gruvsdrift och bergsmannahantering äro från sådan skyldighet uttryckligen undantagna. Tryckeri- och förlagsrörelse, upptagna under 8), samt apoteksrörelse, 9), medföra redan nu bokföringsskyldighet. Så är däremot icke fallet med de rörelser, som i förslaget upptagas under följande nummer, nämligen 10) hotell- eller pensionatrörelse, till vars utövande fordras tillstånd av myndighet, 11) kafé- eller värdshusrörelse, 12) teater-, varieté-, cirkus-, biograf- eller därmed jämförlig rörelse eller filminspelning, 13) järnvägsdrift, rederirörelse eller kanaldrift, 14) annan verksamhet för befordran mot avgift av personer, gods eller meddelanden samt 15) fartygskommission, spedition, bärgning eller magasinering. Av de under 16) upptagna mäklrerörelse, handels- eller befraktningsagentur torde för närvarande endast handelsagentur medföra bokföringsskyldighet. Under 17) upptagas bank- och försäkringsrörelse. Utövare av sådan rörelse äro även nu bokföringsskyldiga. Däremot äro pantlånerörelse och annan lånerörelse, upptagna under 18), verksamhet såsom advokat eller patentombud och inkasseringsrörelse, 19), samt badhus- eller tvättinrättningsrörelse, 20), icke enligt nu gällande rätt förbundna med bokföringsskyldighet.

Beträffande de rörelser, som upptagas under 3), 5), 6), 7), 8), 11), 14) och 20), gäller enahanda undantag som i fråga om under 2) upptagen verksamhet för tillverkning eller bearbetning av varor till avsalu eller på beställning, d. v. s. rörelsen medför icke bokföringsskyldighet, om däri vanligen icke syssetsättas flera personer än, förutom näringsidkaren själv, hans make och barn under sexton år samt ytterligare två personer. Då rederirörelse idkas endast med ett redaren tillhörigt och av honom själv fört fartyg, föreligger icke bokföringsskyldighet.

Jordbruksnäringen såsom sådan har icke ålagts bokföringstvång. De i 1 § uppräknade rörelserna medföra ej heller bokföringsskyldighet, då de drivas såsom binäring till jordbruk allenast för utnyttjande av fastighetens alster eller naturtillgångar.

Förslagets 3—13 §§ avhandla bokföringens beskaffenhet. Härutinnan in-skränker sig förslaget till att uppställa vissa allmänna krav i kvalitativt hänseende, medan åt den bokföringsskyldige överlämnas att med beaktande av dessa krav anordna sin bokföring efter sitt företags speciella behov. I 3 § stadgas sålunda, att bokföringen skall ske i överensstämmelse med allmänna bokföringsgrunder och med iakttagande av god köpmannased. Enligt 4 § första stycket skall genom bokföringen lämnas redovisning ej mindre för rörelsens gång än även för den bokföringsskyldiges ekonomiska ställning vid rörelsens början och vid utgången av varje räkenskapsår. Då en nöjaktig bokföring icke

Bokföringens
beskaffenhet.

ansetts kunna äga rum utan förande av dagbok och inventariebok, hava dessa båda böcker föreskrivits såsom obligatoriska, men den bokföringsskyldige har därutöver ålagts att, i den mån rörelsens omfattning och beskaffenhet så påfordra, föra ytterligare böcker. Lösblads- och kortsystem godtagas med vissa undantag. Enligt 5 § må sålunda annan handelsbok än dagbok och inventariebok bestå av betryggande lösblads- och kortsystem. Men även i fråga om dagboken och inventarieboken göras vissa eftergifter till förmån för lösblads- och kortsystem. Enligt 6 § är det sålunda den bokföringsskyldige tillåtet att bokföra affärshändelser av sinsemellan likartad beskaffenhet på lösblads- eller kortsystem i stället för i dagbok, men i så fall skall för varje dag summan av de i lösblads- eller kortsystemet antecknade beloppen införas i en bunden dagbok. Genom att slutsumman för dagen antecknas i en bunden bok, försvåras i hög grad möjligheten att därefter ändra de i lösblads- eller kortsystemet införda posterna; systemet så att säga »låses». Även i fråga om inventarieboken gäller, att specifikation av inventariets särskilda poster kan få ske i lösblads- eller kortsystem, 7 §. Bestämmelserna i nu gällande rätt om förande av brevbok hava ersatts med föreskrift om skyldighet att i ordnat skick förvara kopior av i rörelsen avsända handlingar. Bokslutet skall ske genom upprättande av inventarium och balansräkning. Inventarium skall således upprättas varje räkenskapsår, medan för närvarande skyldighet härtill föreligger allenast vid rörelsens början. I inventariet skola den bokföringsskyldiges samtliga tillgångar och skulder upptagas och specificeras, alltså även sådana tillgångar och skulder, som icke äro att hänföra till den rörelse, som föranlett bokföringsskyldigheten. Borgens- och övriga ansvarsförbindelser för annan, vilka den bokföringsskyldige iklätt sig, samt av honom ställda panter skola upptagas inom linjen. I fråga om handelsbolag har dessutom stadgats, att beloppet av bolagets fordran hos bolagsman skall angivas inom linjen. Då denna fordran representerar en tillgång för bolaget, bör den emellertid givetvis, i likhet med övriga fordringar, såsom tillgångspost upptagas jämväl på inventariets aktivsida. I förslagets 9 § givas vissa stadganden i syfte att hindra övervärdering av tillgångarna vid bokslutets upprättande. 1855 års förordning saknar föreskrifter härutinnan. 10 § innehåller föreskrifter om skyldighet att underskriva bokslutet, 11 § om räkenskapsårets längd samt 12 och 13 §§ om förvaring av böcker och handlingar.

Förslaget
i övrigt.

I 14 § stadgas, att bokföringslagen icke skall äga tillämpning i den mån avvikande bestämmelser gälla enligt annan lag eller författning. Slutligen har i 15 § intagits en erinran därom, att bokföringsskyldig, som icke fullgjort sin bokföringsskyldighet, vid konkurs eller aekordsförhandling utan konkurs är underkastad ansvar enligt 23 kap. strafflagen.

*Köpmanna-
egenskapens
samband med
bokförings-
skyldigheten.*

Vid förslagets granskning inom lagrådet hava delade meningar yppats angående lämpligheten av att alltjämt bibehålla det i svensk rätt sedan lång tid tillbaka rådande sambandet mellan bokföringsskyldigheten och köpmannaegenskapen. Ett flertal lagar och författningar — köplagen, konkurslagen m. fl. — innehålla särskilda rättsregler med avseende å köpmän. Begreppet köpman har därvid alltid bestämts så, att därmed förstås en var, som är skyldig föra

handelsböcker. Lagrådets flesta ledamöter ansågo, att den enhetlighet, som härigenom inom lagstiftningen vunnits, utan tvivel vore ett värde, som icke utan tungt vägande skäl borde givas till spillo, och att någon rubbning härutinnan icke nu borde ifrågasättas. Justitierådet von Seth däremot ifrågasatte — under framhållande av de olägenheter, som enligt hans förmenande vore förbundna med den nuvarande anordningen — om ej det rätta tillfället nu vore inne att företaga en omläggning därhän, att köpmannaegenskapen ej längre bleve ett korrelet till skyldigheten att föra handelsböcker. Då emellertid härför krävdes ytterligare utredning av ganska ingående beskaffenhet, ansåg justitierådet von Seth sig böra avstyrka lagförslaget.

Vid propositionens avlåtande till riksdagen förklarade föredragande departementschefen, att han anslöte sig till den av lagrådets majoritet intagna ståndpunkten, samt anförde vidare:

Väl är det möjligt, att utvecklingen kan gå därhän, att vid åläggandet av bokföringsskyldighet skillnad måste göras mellan köpmannayrken och övriga bokföringspliktiga näringar. För närvarande lär dock icke föreligga anledning att låta den på detta område vunna enhetligheten givas till spillo. Hän-syn till köpmannabegreppet torde möjligen kunna föranleda, att en eller annan näringsgren, för vilken bokföringsplikt kan ifrågasättas, icke anses böra inrangeras bland de bokföringspliktiga, men en närmare granskning av de speciella fallen torde dock visa, att olägenheterna härav icke äro alltför betydande.

Kommerskollegium har ur en annan synpunkt uttalat sig för ett uppskov med bokföringslagens revision. I ett den 24 oktober 1928 avgivet utlåtande angående riktlinjerna för en ny näringsfrihetslagstiftning ifrågasatte kommerskollegium dels att handels- och näringsregistren skulle sammanlösas och att i samband därmed tillämplighetsområdet för en ny näringslag skulle göras sammanfallande med bokföringslagens tillämplighetsområde, dels ock att såsom villkor för rätt att utöva butikshandel skulle fordras intyg om kunskap i bokföring. Med stöd av de sålunda anförda skälen hemställde kommerskollegium, att näringsfrihetsförordningens revision finge slutföras i nära anslutning till arbetet på bokföringslagens omarbetning.

Förslaget och revisionen av näringsfrihetsförordningen.

Sedan departementschefen, på sätt ovan nämnts, yttrat sig angående köpmannaegenskapens samband med bokföringsskyldigheten, anförde departementschefen vidare:

Gentemot det av kommerskollegium framförda förslaget att ålägga varje anmälningspliktig näringsidkare skyldighet att föra böcker torde allvarliga betänkligheter kunna hysas. För en så utsträckt bokföringsskyldighet lär i varje fall tiden ännu icke vara inne. Om jag sålunda finner vad som anförts emot ett fullföljande av revisionsarbetet icke kunna tillmätas större betydelse, synes mig å andra sidan behovet av en reformerad bokföringslagstiftning så trängande, att frågan icke längre kan få undanskjutas. Jag har därför ansett detta lagstiftningsärende böra nu fullföljas.

Förpliktelsen att föra handelsböcker är förestavad av önskemålet att inom sådana näringsgrenar, där anlåtande av kredit regelmässigt förekommer, bereda fordringsägarna möjlighet att vid näringsidkarens obestånd erhålla en överblick över det sätt, varpå denne handhaft sin rörelse. Men samtidigt är denna förpliktelse ägnad att befordra ordning och reda och att för närings-

Utskottet. Lagstiftningens syfte.

idkaren själv möjliggöra kontroll över rörelsens gång och över sin egen ekonomiska ställning. Bokföringsskyldigheten ger härigenom borgenärerna en viss garanti för att en förlustbringande verksamhet icke fortsättes dem till förfång. Härtill kommer ytterligare, att balansräkningen i nutida affärsliv fått en alltmer ökad betydelse såsom grundval för kreditgivning.

Behovet av
revision.

Gällande förordning av år 1855 om handelsböcker och handelsräkningar torde numera utan tvekan kunna sägas vara föga ägnad att fylla de krav, som måste ställas på en modern bokföringslagstiftning. Redan i den skrivelse av den 4 mars 1903, som föranlett upptagandet av arbetet med revision av 1855 års förordning, framhöll sålunda riksdagen, att den i förordningens 2 § gjorda uppräknningen av de särskilda yrken, vilkas utövande medför skyldighet att föra handelsböcker, på grund av de ändrade förhållanden, som uppstått efter tiden för förordningens tillkomst, vore i behov av omprövning och komplettering. Vad sålunda redan då uttalats torde numera i lika hög grad äga tillämpning jämväl i fråga om förordningens bestämmelser rörande bokföringens beskaffenhet. Den bokföring, som användes i det nutida affärslivet, företer ofta ringa överensstämmelse med de regler 1855 års förordning uppställer såsom ovillkorliga. Härutinnan må endast erinras därom, att lösblads- och kortsystem, som numera fått en synnerligen vidsträckt användning, äro för 1855 års förordning okända begrepp.

Såsom ovan nämnts, har såväl en ledamot av lagrådet, justitierådet von Seth, som kommerskollegium ifrågasatt lämpligheten att nu genomföra en reform av bokföringslagstiftningen. De betänkligheter, som justitierådet von Seth under hänvisning till köpmannabegreppets beroende av bokföringsskyldigheten härutinnan anfört, finner utskottet synnerligen beaktansvärda. Några av de rörelser, som enligt förslaget skulle medföra bokföringsskyldighet, äro uppenbarligen av sådan art, att det icke kan anses naturligt att i rättsligt avseende likställa deras utövare med köpmän. Då emellertid behovet av en ny efter utvecklingens krav anpassad bokföringslag är trängande, hava nyssnämnda betänkligheter icke synts utskottet böra föranleda ytterligare uppskov med förevarande lagstiftningsärende. Utskottet anser sig likväl böra uttala önskvärheten av att detta spörsmål ånyo upptages till behandling. Enligt utskottets mening bör det komma under övervägande, huruvida icke tillfälle härtill lämpligen kan förefinnas vid den förestående revisionen av näringsfrihetslagstiftningen.

De av kommerskollegium i dess utlåtande anförda skälen för uppskov har utskottet ej heller funnit avgörande. Ett godtagande av det nu framlagda förslaget till bokföringslag läser icke hindra, att en blivande revision av näringsfrihetsförordningen utföres i enlighet med de av kommerskollegium angivna riktlinjerna. De vitt skilda åsikter, som från olika håll gjort sig gällande i fråga om innehållet i en reviderad näringsfrihetsförordning, giva ock anledning befara, att en definitiv lösning av dithörande spörsmål kan komma att kräva avsevärd tid.

Bokförings-
skyldighetens
omfattning.

Genom det sätt, på vilket bokföringsskyldighetens omfattning blivit i förslagens 1 § bestämd, torde den ovisshet, som understundom kunnat uppstå,

huruvida en näringsidkare vore bokföringsskyldig eller ej, hava i möjligaste mån förekommit. Givetvis är det vanskligt att göra en uppräknings av bokföringspliktiga rörelser så uttömmande och så i detalj specificerad, att varje näringsidkare, för vilken bokföringsskyldighet kan ifrågasättas, faller därunder. Härtill kommer, att nya yrken alltfört uppstå. Inom utskottet har fråga väckts, huruvida den gjorda uppräknings, i likhet med vad som är fallet i tysk rätt, skulle kunna kompletteras med en föreskrift av mera allmän innebörd. Då emellertid härigenom skulle komma att eftersättas de krav på tydlighet och bestämdhet, vilka med rätta måste uppställas, särskilt med hänsyn till det straffrättsliga ansvar, som bristande bokföring vid konkurs eller ackord kan komma att medföra, har utskottet ansett en sådan föreskrift icke böra meddelas.

I den i ämnet väckta motionen har bland annat ifrågasatts, att bokföringsskyldighet skulle föreskrivas för all kringföringshandel och allt hantverk utan undantag. Att utsträcka bokföringsplikten så långt synes utskottet icke lämpligt. Därigenom skulle på en del gårdfarihandlare och mindre hantverkare komma att ställas anspråk, som de näppeligen äro i stånd att fylla och som icke stå i rimligt förhållande till den nytta affärslivet skulle hava av att bokföringsskyldigheten omfattade även dem. I fråga om sådan kringföringshandel, som sker medelst automobil, kan det naturligen vara föremål för delade meningar, huruvida dylik handel under några förhållanden bör vara fritagen från bokföringsskyldighet. I vissa delar av landet är det brukligt, att kringföringshandel med sill och annan fisk sker medelst bil. Därvid plägar ofta så tillgå, att försäljaren möter upp vid fiskebåtarnas ankomst och därefter med sin bil, ej sällan av enklaste beskaffenhet, bereser närmast kringliggande platser. Fördelen med dessa livsmedels snabba distribution ligger i öppen dag. Det är särskilt med hänsyn till försäljare av denna typ, som utskottet icke ansett tillrädligt att göra all kringföringshandel med bil bokföringsskyldig.

I motionen har vidare som en brist i förslaget framhållits, att bostadsföreningar icke gjorts bokföringsskyldiga. Då emellertid utredning pågår angående särskild lagstiftning för dessa föreningar — ett i ämnet upprättat lagförslag är för närvarande föremål för lagrådets granskning — torde det vara välbetänkt att tillsvidare låta frågan om dessa föreningars bokföringsskyldighet anstå.

Motionären har vidare ifrågasatt, huruvida sådana näringsföretag som t. ex. annonsbyråer, soliditetsbyråer, verksamhet som elektrisk installatör och garage-rörelse skola vara bokföringspliktiga enligt förslaget. Den verksamhet, som drives av annonsbyråerna, lärer dock, i likhet med platsförmedlingsverksamhet, vara av den art, att behovet av kredit är ringa, vadan dessa rörelser medtagande knappast torde vara påkallat. Soliditetsbyråerna hava i regel även inkassering- eller advokatverksamhet och bliva av den anledningen skyldiga att föra böcker. Elektriska installatörer torde väl så gott som undantagslöst driva handel eller utföra arbete på beting å annans fastighet och bliva därför bokföringsskyldiga. Garagerörelse är ofta förbunden med reparationsverksamhet eller med handel. Då så ej är fallet och rörelsen alltså endast består i uthyr-

ning av garagelokaler, torde anledning icke föreligga att föreskriva bokföringsplikt.

Inom utskottet har fråga uppkommit om sådan ändring i förslaget, att bokföringsskyldighet skulle stadgas för yrkesmässig auktionsverksamhet. Med hänsyn till den redovisningsplikt, som enligt 18 kap. handelsbalken och 7 § kommissionslagen redan nu åligger den, som utövar dylik verksamhet, har utskottet emellertid ansett sig böra biträda den i förslaget intagna ståndpunkten.

I åtskilliga av de i ärendet avgivna yttrandena har framhållits såsom önskvärt, att jordbruket, i varje fall då det drives i större omfattning, borde vara underkastat bokföringsskyldighet. Om ock beaktansvärda skäl kunna anföras härför, har utskottet dock funnit tillrädligt att för närvarande stanna vid den i förslaget intagna ståndpunkten att icke ålägga jordbruksnäringen bokföringsskyldighet.

I detta sammanhang vill utskottet erinra därom, att den väsentliga utsträckning av skyldigheten att föra böcker, som förslaget innebär, kan komma att medföra ökad möjlighet till kontroll över näringsidkares skattedeclarationer, en omständighet, som även understrukits i bevillningsutskottets i år avgivna betänkande (nr 17) i anledning av väckta motioner om åvägabringande av effektivare kontroll över skattskyldigas inkomstuppgifter m. m.

Bokföringens
beskaffenhet.

Förslagets bestämmelser om bokföringens beskaffenhet hava synts utskottet anpassade efter den moderna bokföringsteknikens krav. De lämna den enskilde näringsidkaren tillräcklig frihet att ordna sin bokföring efter sitt företags speciella behov utan att minska den möjlighet till kontroll, som bör stå borgenärerna till buds. En mindre handlande eller hantverkare kan enligt förslaget ordna sin bokföring på ett så enkelt sätt, att den icke bör bereda honom nämnbärdiga svårigheter. Och för företag med mera invecklad bokföring står möjlighet öppen att med begagnande av moderna bokförings- och tabuleringsmaskiner upplägga sin bokföring efter rationella metoder.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt
- 2) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under 1).

Stockholm den 10 maj 1929.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid dettas ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman, Larson* i Lerdala, *Klefbeck, Anderson* i Hägelåkra, *Schlyter, Svenson* i Eskhult, *Fehr* och *Öhman*;

från andra kammaren: herrar *Björkman, Lindqvist* i Halmstad, *Olsson* i Ramsta, *Hedlund* i Östersund, fröken *Wellin* samt herrar *Jonsson* i Risinge, *Olsson* i Mellerud och *Rudén*.